

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע ר ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וארבע

הפטרות שבת הגדול
מלאכי ג'

סצורה (תשכ"ה)

ר' כי אני ה' לא שניתי

ואתם בני יעקב לא כליתם

רש"י ד"ה כי אני ה' לא שניתי:

אע"פ שאני מאריך אפיים, לא שובחתי דעתי עלי מבראשונה לאהוב את הרע ולשנוא את הטוב.

ד"ה ואתם בני יעקב:

אע"פ שמתים אתם ברעתכם ולא גביתו מן הרשעים בחייהם,

ד"ה לא כליתם:

אינכם כלים מלפני והנחתם לי הנפשות לגבות מהם דיני בגהינוס. וכן תרגם יונתן: ואתנן דבית יעקב מדמין (= מדים בגפשותיכם) דמאן דמית בעלמא הדין, דיניה פסיק?? כלומר: אתם סבורים לומר: דינו בטל שאין עוד להפרע ממנו...

רד"ק ד"ה כי אני ה' לא שניתי:

כי מה שאמרתי אפילו לזמן ארוך, כן יהיה, כי אני לא שניתי ודברי לא ישנו וכל השתירות שאמרתי לכם ע"י נביאי כן יהיו.

"שניתי" עבין שנוי, כלומר: לא אשנה מדבר לדבר ומחפץ לחפץ.

ד"ה ואתם בני יעקב לא כליתם:

כמו שכלו שאר האומות שלא נשאר להם זכר בשמם וכלו מהיות גוי, אבל אתם לא כליתם ולא תכלו, כי לעולם תהיו מיוחדים בין הגויים להיות גוי אחד בארץ, אע"פ שגליתם ונדחתם לכל פאה, שמכט נשאר בכל מקום; ומה שהרעותי לכם בעונותיכם עשיתי, וכמו שאני לא אשנה, גם אתם לא תיכלו. ובאחרית הימים תשובו למעלתכם...

ראב"ע ד"ה כי לא שניתי: לא יקרה לי שנוי, כמו (אסתר) "דתייהם שונות מכל עם".

ד"ה ואתם בני יעקב לא כליתם: כי אם מת האב נשאר הבן.

אברבנאל: שתמיד אהבתי משפט וצדק, אבל אם לא יהיה בעוה"ז, יהיה בעולם הבא. וזהו "ואתם בני יעקב לא כליתם", שאף שתמותו, הנה נשמותיכם קיימות לקבל גמול מעשיכם.

מקרא כפשוטו ד"ה ואתם בני יעקב לא כליתם:

כמו שנ' (שמ' א' ג' כ') "ועיניו החלו כהות", כן המקרא הזה. ובאמרו "בני יעקב" יזכור דרכי יעקב הראשונים שעקב את אהירו... וזה פירוש הדברים בחבורם: כמו שאני ה' לא שניתי ובטובי אני עומד, כן גם אתם לא שניתם וברעתכם אתם עומדים, עדיין לא חדלתם מהיות "בני יעקב" שמעשיו בעקבה... ואמר הכתוב כך, מפני שהוא בא להזכיר ערמחם שהיו מעריטים על המעשרות.

1. מה הקשי בפסוקנו וכמה דעות שונות לפנינו בישוב הקשי?
2. הסבר דברי רש"י "שמתים אתם ברעתכם", מה פירוש בי"ת של ברעתכם?
3. אא מה הצריך את רש"י ואת אברבנאל לפרש את פסוקנו כמדובר בהשאת הנפש ולא - כראב"ע - בקיום המין?
4. במה שונה "מקרא כפשוטו" מכל שאר הפירושים?
5. מה הדמיון בין פסוקנו לשמואל א' ג' כ'?
6. איזה מן הפרושים הנ"ל מתאים ביותר להקשר?

ב. ר' כי אני ה' לא שניתי

ואתם בני יעקב לא כליתם

חננומא ישן: פרשת בצבים:

(דב' כ"ט ט') "אתם בצבים היוט כולכם" - זה שאמר הכתוב (משלי י"ב ז') "הפך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמד". כל זמן שהקב"ה מסתכל במעשיהם של רשעים ומתפך בהם, אין להם תקומה:

הפך במעשיהם של דור המבול ולא היה בהם תקומה. מה כתוב בס' (בר' ז' כ"ג) "וימח את כל היקום"; הפך במעשיהם של סדומיים ולא היתה בהם תקומה, שנאמר (בר' י"ט כ"ה): "ויהפך את הערים האלו"; הפך במעשיהם של מצריים ולא היתה בכס תקומה, שנאמר (שמות י"ד כ"ח): "לא בשאר בהם עד אחד."; הפך במעשיהם של בבל, ולא היתה להם תקומה, שנאמר (ישעיה י"ד כ"ב) "והכרתי לבבל שם ושאר רבין ונכד".

ועל כלם אמר דוד (תהלים ל"ו י"ג) "שם נפלו פועלי און דוחו ולא יכלו קום". אבל ישראל נופליו ועומדיו, שנאמר (מיכה ז' ח'): "אל תשמחי אויבתי לי, כי נפלת-קמתי!" ואומר (מלכי ג' ו') "כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא מליתם".

אמר ר' חנינא בר פפא: אמר הקב"ה: "מעולם לא הכיתי אומה ושניתי בה, אבל אתם בני יעקב לא כלייתם", שנאמר (דברים ל"ב כ"ג) "חצי אכלה בם", - חיצו כלים והם אינם כלים.

וכן אמרה כנסת ישראל (איכה ג' י"ב): "דרך קשתי ויציבני כמטרה לחץ" למה הדבר דומה? לגבור שהעמיד את הקורה וזורק בה את החצים; חצים כלים והקורה עומדת. אף כך ישראל: כל זמן שהיסורין באין עליהם, היסורים כלים והם במקומם עומדים. לכך נאמר (משלי י"ב ז') "הפך רשעים ואינם רבית צדיקים יעמוד".

1. במה שונה המדרש בפרושו את פסוקנו מכל הפרושים שנתנו לעיל?
2. מה ענין פסוקנו לפסוק דב' כ"ט ט' שבו פתח המדרש?

השורה:

<u>ירמיהו י"ב</u>	<u>מלאכי ג'</u>
א: צדיק אתה ה' כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בוגדי בגד?	י"ג: "חזקו עלי דבוריכם" אמר ה' ואמרתם: "מה גוברנו עליך?"
ב: בטעתם גט שורשו ילכו גט עשו פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם.	י"ד: אמרתם: "שוא עבור אלוקים ומה בצע, כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורגית מפני ה' צבאות".
	ט"ו: ועתה אנחנו מאשרים זדים גם נבנו עושי רשעה גם בחנו אלוקים וימלטו".

1. הסבר, מהו הדמיון בין שני המקומות ומהו ההבדל ביניהם?
- א 2. שים לב: ירמיהו מדבר את ה', העם במלאכי מדבר על ה'. התוכל להסביר את משמעות ההבדל הסגנוני?
- אא 3. מה ראה מלאכי לתאר את הצלחת הרשעים בתרבות הבית הנבנה, ולסיים את תאור עושי הרשעה בכך, שהם "בחנו אלוקים"?
4. במה שונים דברי העם בפסוקינו במלאכי מדבריהם במלאכי ב' י"ז?
5. בשני המקומות אנו מוצאים כפל מלת "גט", מה משמעותו?

את השאלות בטעמי המקרא לפרשת מצורע לא יכולנו להביא השבוע מחסר מקום. נביאם אי"ה בגליון הבא

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירושלים, קרית משה. נא לכתוב בכתב ברור ולהשאיר שוליים רחבים לתיקונים